

Po každé době temna přichází úsvit

Dramatik, básník a překladatel Pavel Trtílek se k divadlu dostal tak, že chtěl pozvednout jeho úroveň, což však podle něj není tak snadné, jak si myslel.

Pavel Mokrý
Brno, 6. listopadu 2010

Ze slohu na gymnáziu míval třiatřicetiletý Pavel Trtílek z Brna jedničky. Využít se toho snažily spolužačky, které chtěly, aby jim napsal slohovou práci. „Udělal jsem to jen jednou a dotyčná ze slohovky dostala čtyřku,“ směje se dramatik, jenž je další osobností seriálu Generace 77.

Přestože Trtílka psaní a vymýšlení příběhů vždycky bavilo, o divadle nesnil. „O divadlo jsem se zajímal jen coby divák. Udivovala mě nízká úroveň nových českých divadelních her. Chtěl jsem to nějak napravit, a tak jsem začal psát hry, jenže se ukázalo, že to vůbec není snadné,“ vzpomíná Trtílek na dobu, kdy se rozhodoval, kterou cestou se v životě vydá.

Napsat divadelní hru není legrace. „Psaní her vyžaduje jiný přístup, než próza. Divadelní text zůstává polotovarem, který ožije teprve na jevišti, když jeho slova pronáší živí herci. Próza může být mnohomluvná se spoustou odboček, dramatický text ne. Než dokončím novou hru, snažím se dialogy redukovat, aby na jevišti fungovaly,“ přibližuje dramatik proces vzniku her.

Inspirace z kavárny

Zdánlivě běžné situace vložil například do inscenace Můj krásný svět. Hra pojednává o třech důchodkyních, které se u jedné z nich sejdou na návštěvě. „Hostitelka jim ukazuje, co všechno si koupila z katalogů zásilkových společností. A zatímco odbíhá pro nové věci, ostatní dvě jí ty předchozí ničí,“ přibližuje Trtílek hru, v níž hraje prim destrukce.

Hru napsal společně s Janem Krupou. „Chodili jsme po brněnských kavárnách a zapisovali hovory důchodkyň. Některé věty jsme pak použili ve scénáři. Autory hry tak vlastně nejsme jen my dva, ale i některé brněnské penzistky,“ dodává Krupa. Spolu s Trtílkem vytváří texty v přátelské atmosféře. Nikdy se prý nepohádali ani na

sebe nezvýšili hlas. „Známe se šest let a své nápady si vzájemně jen konfrontujeme,“ podotýká Krupa.

Hra měla úspěch i u kritiků. Nazkoušel ji Vladimír Morávek s herci z divadla Husa na provázku, s nimiž navázal na tradici provázkových klauniád. „Ve středu pozornosti je navíc klaun-žena. A to dokonce tři najednou. Jedna lepší než druhá,“ chválí představení divadelní kritik Petr Smyczek. Podle něj jde o inscenaci jako vystřiženou z německých hororových filmů třicátých let minulého století. „Bílé masky, černé výrazné oči, úderná hudba a byt, který vyhlíží spíš jako smrdutá neprostorná kobka než jako útulný byt kdesi v Brně,“ popisuje Smyczek náladu, kterou u něj hra vyvolala.

Trtílek ale nepíše jen hry, v nichž by postavy pouze ničily. Je mimo jiné také autorem dvou pohádek a dvou her s historickými náměty. Jeho texty jsou – jak říká – proměnlivé. „Snažím se nemít typický, uniformní rukopis. Určité motivy by se však daly vysledovat. Názvy některých mých her v sobě mají dokonce zakódovaný příběh. Třeba Pět set milionů Číňanů míří na Západ hledat si nevěsty, Největší básník jede stanovat s nejmenším básníkem, O králi, který proměnil svoji dceru ve zlato,“ vyjmenovává dramatik některé ze svých děl.

V třiatřiceti letech se může honosit cenou Alfréda Radoka, kterou získal za hru Poslední večeře. Jenže to za úspěch příliš nepovažuje. „Podobná hodnocení nejsou úplně objektivní. Vítěze vybírá komise – a hodnotit umění je problém, protože ho každý vnímá subjektivně. Za úspěch považuji, když si režisér vybere některou mou hru k uvedení. Na druhou stranu se Poslední večeře stala i díky ceně Alfréda Radoka mou nejuváděnější hrou, přeloženou dokonce i do několika jazyků,“ uvádí Trtílek.

Přestože brněnský dramatik už napsal přes dvacet divadelních her, ohledně jejich uvádění není zrovna optimistický. „Lidé se dnes chtějí především bavit. To jim přitom nabízí televize, případně divadla s podobnou funkcí. Třeba Městské divadlo Brno je zábavní komplex podobně jako Olympia nebo Shopping Park. Můžete tam strávit celý den – od snídaně, přes oběd až po večerní představení završené sklenkou vína v některé z restaurací komplexu. Umění se zde stává obchodním artiklem jako třeba vysavač nebo mixér,“ uvažuje Trtílek.

„Být dnes dramatikem, který se snaží vypovídat o soudobé společnosti, přitom není zrovna záviděníhodné. Nikoho totiž nezajímáte. Spousta režisérů hry českých autorů ani nečte. Tato společnost je navyklá ještě z dob normalizace, že všechno ze Západu je lepší. S hrůzou sleduji, jak mladá generace narozená po převratu přejímá od svých rodičů jejich myšlenková schémata. Chovají se tak trochu jako mladí, nadšení budovatelé z 50. let – s tím hlavním rozdílem, že se snaží budovat dravou kapitalistickou společnost. Na věčné časy nadnárodních korporací a pro jejich světlé zítřky...“

Kultura podle něj získala v éře nejrůznějších reality show zvrhlou podobu. „Nechápu, jak někteří můžou trávit všechn svůj volný čas u televize, den co den, jejich duševní krajina zakrněla,“ říká. Jako mnozí umělci je skeptický k budoucnosti. „Moc nevěřím, že se lidi jen tak změní. I když po každé době temna by snad měl přijít úsvit. Jen se trochu bojím, že jsme tu možnost už propásli, že jsme svět i sebe proměnili příliš,“ uzavírá Trtílek.

PAVEL TRTÍLEK

narodil se 6. září 1977 v Brně

po maturitě na Gymnáziu Křenová Brno absolvoval magisterské a doktorské studium na JAMU, obor divadelní dramaturgie

působí jako odborný asistent na Divadelní fakultě JAMU v ateliéru režie a dramaturgie prof. Václava Cejpka

je autorem 25 divadelních her, které nastudovali profesionální divadla i amatérské soubory

v roce 2003 obdržel za hru „Poslední večere“ cenu Alfréda Radoka

letos získal za hru „Pět set miliónů Číňanů míří na Západ hledat si nevěsty“ italskou cenu Lago Gerundo, 2. místo v kategorii evropské divadlo

je svobodný